

Joanna Mikosz

Rynek prasowy w Egipcie przed „Arabską Wiosną Ludów” i po niej

Press Market in Egypt before and after "Arab Spring of Nations"

STRESZCZENIE:

AUTORKA TEKSTU STARA SIĘ PRZYBLIŻYĆ RYNEK PRASY EGIPSKIEJ PRZED I PO REWOLUCJI W 2011 ROKU. W TYM CELU DOKONAŁA SEGMENTACJI RYNKU PRASY CODZIENNEJ ORAZ PERIODYKÓW BIORĄC POD UWAGĘ RÓŻNE KATEGORIE M.IN., TAKIE JAK: ZAWARTOŚĆ TREŚCIOWA, JĘZYK, CZĘSTOTLIWOŚĆ UKAZYWANIA SIĘ LUB ZASIĘG GEOGRAFICZNY.

W TEKŚCIE NAKREŚLONE ZOSTAŁY RÓWNIEŻ ZASADY FUNKCJONOWANIA PRASY EGIPSKIEJ ZA CZASÓW PREZYDENTURY HOSNIEGO MUBARAKA GDY FUNKCJONOWAŁO WIELE RESTRYKCYJNYCH PRZEPISÓW I ŚRODKÓW UTRUDNIAJĄCYCH PRACĘ DZIENNIKARZY, JAK NP.: BRAK SWOBODY DOSTĘPU DO INFORMACJI, A TAKŻE WYMÓG UZYSKANIA ZGODY PRZEZ DZIENNIKARZY NA PRACĘ NAD KONKRETNYM TEMATEM OD MINISTRA DO SPRAW MEDIÓW. AUTORKA WSKAZUJE TEŻ, ŻE UPADEK RZĄDÓW HOSINIEGO MUBARAKA ZAPOCZĄTKOWAŁ PROCES WIELE ZMIAN DOTYCZĄCYCH SPOSOBU REDAGOWANIA I PRZEKAZYWANIA TREŚCI ZAMIESZCZANYCH W PRASIE.

SŁOWA KLUCZOWE:

PRASA, REWOLUCJA, EGIPT, „ARABSKA WIOSNA”,
BLISKI WSCHÓD

ABSTRACT:

THE AUTHOR OF THE TEXT TRIES TO DISCUSS THE EGYPTIAN PRESS MARKET BEFORE AND AFTER REVOLUTION IN 2011. FOR THIS PURPOSE, SHE MADE A SEGMENTATION OF NEWSPAPERS AND MAGAZINES MARKET TAKING INTO ACCOUNT THE DIFFERENT CATEGORIES, SUCH AS: THE CONTENT OF THE CONTENT, LANGUAGE, FREQUENCY OF PUBLICATION OR GEOGRAPHICAL COVERAGE. THE TEXT ALSO ANNOUNCES THE FUNCTIONING OF THE PRESS IN THE DAYS OF THE EGYPTIAN PRESIDENT HOSNI MUBARAK WHEN OPERATED MANY RESTRICTIVE REGULATIONS AND MEASURES THAT HINDER THE WORK OF JOURNALISTS, SUCH AS LACK OF FREEDOM OF ACCESS TO INFORMATION, AS WELL AS THE REQUIREMENT TO OBTAIN CONSENT FOR JOURNALISTS TO WORK ON A SPECIFIC TOPIC FROM THE MINISTER FOR MEDIA MATTERS. THE AUTHOR ALSO POINTS OUT THAT THE FALL OF HOSINI MUBARAK'S GOVERNMENT BEGAN THE PROCESS OF MANY CHANGES CONNECTED WITH EDITING AND PROVIDING CONTENT IN NEWSPAPERS.

KEYWORDS:

PRESS, REVOLUTION, EGYPT, "THE ARAB SPRING",
MIDDLE EAST

Początki dziennikarstwa, a raczej proces wymiany informacji na szerszą skalę, rozpoczął się w starożytnym Egipcie, kiedy to wiadomości dostarczano faraonom za pomocą ustnych raportów¹. Poprzez śpiew przekazywano natomiast ogłoszenia w miejscach publicznych². Nowoczesne dziennikarstwo zaczęło się w tym kraju wraz z pojawieniem się „Al Waqaea Al Masreya” - najstarszego dziennika w Egipcie i na Bliskim Wschodzie. Pismo założone zostało 3 grudnia 1828 roku przez rząd egipski w czasach Muhammada Ali w celu publikowania egipskich dekretów i aktualności³.

Wszystkie gazety i czasopisma w Egipcie podlegają zwierzchnictwu Najwyższej Rady Prasy, czyli największemu centrum prasowemu, które mieści się w Kairze. Cztery główne domy wydawnicze to: Al-Ahram, Dar al-Hilal, Dar Achbar al-Jaum oraz Dar at-Tahrir. Prasa jest własnością zatrudnionych w niej pracowników (w 49%) i Rady Doradczej – Szury (w 51%). Główna agencja prasowa - założona w 1955 roku w Kairze - nosi nazwę Middle East News Agency (Wikalat Anbai asz-Szarki al-Ausati). Jej celem jest podawanie regularnego serwisu w językach: arabskim, angielskim i francuskim⁴.

Charakterystyka egipskiego rynku prasowego

Prasę egipską możemy podzielić według kilku kryteriów⁵. Należy jednak podkreślić, że w trakcie jej segmentacji nie możemy stworzyć kategorii: prasa opiniotwórcza i tabloidowa. W przypadku czasopism egipskich mówimy głównie o ich informacyjnym charakterze i - do wybuchu rewolucji w 2011 roku - o kształtowaniu opinii, poglądów (także poprzez selekcję informacji), jaka była dokonywana przez rząd.

W Egipcie nie istnieje także zjawisko prasy tabloidowej (głównie ze względów religijnych, ale także moralnych), ponieważ: „nieprzyzwoite jest publikowanie czasopism pornograficznych, gdzie pornografia, a nawet wszelkie formy nagości, jest prawnie zakazane, a wszelkiego rodzaju odchylenie od tej normy jest piętnowane i karane”⁶.

Biorąc pod uwagę powyższe aspekty możemy dokonać podziału prasy egipskiej na następujące kategorie:

1. język, w jakim redagowane są pisma egipskie;
częstotliwość ukazywania się;
ze względu na zasięg ukazywania się;
ze względu na wysokość nakładów;
formę, w jakiej ukazują się pisma;

¹ http://www.egyptgiftshop.com/egyptguide/egyptian_newspapers.html [dostęp: 09.04.2011].

² <http://webhosting.pl/Jaka.role.odgrywaja.social.media.w.Egipcie> [dostęp: 09.04.2011].

³ http://wn.com/Al-Waqae%27a_Al-Masreya[dostęp: 09.04.2011].

⁴ <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo.php?id=4574022>[dostęp: 09.04.2011].

⁵ Należy podkreślić, że autorka dotarła tylko do elektronicznych wydań prasy egipskiej i do artykułów opublikowanych w prasie polskiej.

⁶ <http://weekly.ahram.org.eg>[dostęp: 11.04.2011].

ze względu na jednostkę wydającą pisma;
ze względu na formę dystrybucji.

Ad 1 - Język, w jakim redagowane są pisma egipskie⁷:

a) prasa egipska (także w wersji online) redagowana w języku arabskim. Zaliczamy do niej gazety codzienne i czasopisma. Oto tytuły: „Al Ahram”, „Akhbar El Yom”, „Al-Ahaly”, „Al-Ahram Hebdo”, „Al-Arabi”, „Al Manar Aljadeed”, „Al Nilin”, „Al Mesryoon”, „Al-Messa Al-Osboa”, „Al-Shaab”, „Al-Shorouk”, „Alkahera Alyoum”, „Almasry Alyoum”, „Alwafd”, „Al-Youm Al-Sabe'a”, „Arab Net 5”, „Arab News Week”, „Democraticfront”, „El Akhbar”, „El Aossoa”, „El Aph”, „El Badeel”, „El Bashayer”, „El Dostor”, „El Fagr”, „El-Gomhuriah”, „El Hadara”, „El Shorouk”, „El Wasat”, „Ertu ERTU”, „Hedayah”, „Masrawy”, „MisrNews.com”, „Moheet Moheet”, „Nahdet Masr”, „Naseej News”, „Rosalyousef”, „Shabab Misr”, „Shabab Online”, „Shababana Sport”, „Jolt El-Omma”, „Watan”, „Watani”, „Yallakora” i „Youm 7”.

b) prasa redagowana w języku arabskim i angielskim (także w wersji online). Należą do nich gazety codzienne i czasopisma: „AhlyNews.com”, „Al Masry Al Youm”, „Egypt Daily News”, „Islam Online”.

c) w języku angielskim ukazują się następujące tytuły: „Al-Ahram Weekly”, „Business Today”, „Cairo Times”, „Daily News Egypt”, „The Daily Star Egypt”, „Egypt Today”, „Middle East News Agency”, „The Middle East Times”, „Nile Sports”.

d) prasa egipska redagowana jest też w języku francuskim: „La Revue d' Égypte”, „Petit Journal”.

Ad 2 - Częstotliwość ukazywania się:

Pisma egipskie ukazują się z różną częstotliwością i podejmują różnorodną tematykę od spraw społecznych, religijnych, poprzez tematykę kobiecą, dziecięcą i specjalistyczną. Za przykład mogą posłużyć: „Hawa” (tygodnik dla kobiet) lub „Horreyati” (tygodnik dla młodzieży) czy magazyn podróżniczy „Travel Today Egypt Magazine” (adresowany do turystów zainteresowanych Egiptem)⁸.

Ad 3 - Ze względu na zasięg ukazywania się:

a) Prasa egipska ma różnoraki zasięg geograficzny. Wyróżniamy gazety lub pisma o charakterze krajowym, regionalnym i lokalnym. Należy podkreślić, że w Kairze ukazuje się najwięcej tytułów. Jest to główne centrum prasowe w Egipcie. Gazety te wychodzą w stolicy, ale można je kupić w wielu miastach egipskich czy kurortach np. w Hurghadzie lub Sharm el Sheikh.

⁷ http://www.onlinenewspapers.com/egypt.htm_oraz <http://www.abyznewslinks.com/egypt.htm> [dostęp: 08.04.2011].

⁸ <http://directory.egypt.com/english/detail/3919/horreyati-magazine.html> [dostęp: 10.04.2011].

Przed wybuchem rewolucji 25 stycznia 2011 roku większość egipskich gazet stanowiła kanał, przez który prezydent Hosni Mubarak utwierdzał reżim w Egipcie. Funkcjonowało wiele restrykcyjnych przepisów i środków utrudniających pracę dziennikarzy, takich jak: brak swobody dostępu do informacji, a także wymóg uzyskania zgody przez dziennikarzy na pracę nad konkretnym tematem od ministra do spraw mediów i jego bezpośrednich przełożonych przed opublikowaniem informacji dziennikarskiej.

b) W Egipcie istnieje wiele tytułów prasowych o charakterze środowiskowym. Przykładem może być „ES Forum - Egyptian Soccer Forum Daily News”. Pismo dostarcza informacji o egipskiej drużynie narodowej oraz o graczach egipskich w Europie. Do grona prasy o charakterze środowiskowym możemy także zaliczyć prasę polonijną. W Egipcie wychodzi magazyn „Polonez” finansowany z funduszy Senatu RP. Dwumiesięcznik ten rejestruje działalność i życie Polonii. Stanowi również źródło informacji o Polsce, Egipcie i świecie⁹.

Ad 4 - Ze względu na wysokość nakładów:

Rynek prasy egipskiej dzielimy też pod względem wysokości nakładów na pisma wysokonakładowe i niskonakładowe.

a) Do pierwszej grupy zaliczamy pisma rządowe, które cieszą się największym zainteresowaniem i poczytnością w kraju. Najstarszym i najbardziej popularnym dziennikiem jest „Al-Ahram” (nakład 100.000 egzemplarzy) ukazujący się od 1875 roku. Został znacjonalizowany razem z całą prasą w 1960 roku. Jego treść zawsze była kontrolowana przez egipskie ministerstwo informacji. „Al-Ahram” ma anglojęzyczną wersję „Al-Ahram Weekly” (założoną w 1991 roku) i francuskojęzyczną wersję „Al-Ahram Hebdo”. O jego popularności decyduje przyzwyczajenie czytelników, które jest przekazywane z pokolenia na pokolenie. Ponadto, obcojęzyczne wersje pozwalają obcokrajowcom niewładającym językiem arabskim zapoznawać się z jego treścią. Innym sposobem mającym na celu popularyzowanie tytułu jest udostępnianie w Internecie wersji papierowej gazety. „Al-Ahram Hebdo” to gazeta rządu egipskiego założona w 1885 roku. W wersji elektronicznej możemy znaleźć informacje z kraju i zagranicą, dotyczące gospodarki, ekonomii, wydarzeń kulturalnych, ponadto opinie czytelników, „kącik

⁹ http://zrp-e.com/?page_id=380 [dostęp: 11.04.2011].

dla czytelników”, przegląd prasy, kreskówki oraz linki do poprzednich wydań. Pismo online jest tygodnikiem, informacje aktualizowane są co czwartek o godzinie 20.00 czasu lokalnego.

b) Drugą – pod względem popularności – gazetą jest „Al Alam Al Yom” (nakład 25,000 egz.). Dziennik (publikowany jest również w niedzielę) powstał w 1944 roku dzięki Alemu i Moustafie Amin. Obecnie jest własnością rządu egipskiego.

c) Trzecim najbardziej poczytnym tytułem jest „Business Monthly Magazine” (miesięcznik w języku angielskim publikowany przez Amerykańską Izbę Handlową w nakładzie 8,500 egz.)¹⁰. Pismo ma charakter niezależny, dostarcza najnowszych informacji ekonomicznych, handlowych i gospodarczych. Obecnie informuje na bieżąco o zmianach, jakie mają miejsce po ustąpieniu ze stanowiska prezydenta Mubaraka. Przytacza wypowiedzi polityków (także zagranicznych), prezentuje ich poglądy oraz wizje dotyczące przyszłości Egiptu¹¹.

Ad 5 - Forma, w jakiej ukazują się pisma:

Prasa egipska ukazuje się w formie tradycyjnej (wydania drukowane) oraz w wersji elektronicznej. Niemalże każdy tytuł ma swój odpowiednik online. Niektóre pisma, jak np. „Al-Gomhuria” mają swoje wydania wieczorne - „Messa Online”, ale są one dostępne tylko w wersji elektronicznej.

Istnieje również prasa dostępna tylko w wersji elektronicznej. Wśród niej wyróżniamy tytuły: „Egypt Guide”¹² (magazyn online zawierający informacje dotyczące bieżących wydarzeń w kraju, biznesu, ekonomii, turystyki i innych) lub „Egypt Information Portal”¹³, serwis dostarczający informacji ze świata polityki, biznesu oraz wiadomości bieżących.

Należy podkreślić, że prasa elektroniczna jest popularna zwłaszcza wśród ludzi młodych: „Interesują nas informacje płynące ze świata, doskonalimy też nasze umiejętności językowe dzięki anglojęzycznej wersji pism. Ponadto, czego byliśmy w pełni świadomi, wiele tytułów ukazujących się przed wybuchem rewolucji przekazywało nieprawdziwe informacje” - mówi Eslam Ramadan Abdul Ghani - mieszkaniec Egiptu¹⁴.

Ad 6 - Ze względu na jednostkę wydającą pisma:

Na tej podstawie możemy wyróżnić¹⁵ :

a) pisma rządowe - czyli należące do rządu egipskiego. Według prawa prasowego prasa egipska¹⁶: posiada całkowitą swobodę działania i jest to określone zapisami konsty-

¹⁰ <http://www.kair.polemb.net/index.php?document=476> oraz <http://www.msz.gov.pl/files/Informator%20ekonomiczny%20-%20pdf/Egipt/Egipt%2006.pdf> [dostęp: 08.04.2011].

¹¹ http://www.amcham.org/eg/resources_publications/publications/business_monthly/ [dostęp: 11.04.2011].

¹² <http://www.lonelyplanet.com/egypt> [dostęp: 10.04.2011].

¹³ <http://www.egyptartlink.com/> [dostęp: 10.04.2011].

¹⁴ Na podstawie rozmowy przeprowadzonej 01.04.2011 roku z autorem wypowiedzi Eslamem Ramadanem Abdul Ghani.

¹⁵ <http://www.egypt.amra.pl/amrastruktura.php> [dostęp: 10.04.2011].

¹⁶ Biorę pod uwagę okres poprzedzający rewolucję z 2011 roku.

tucyjnymi. Zgodnie z konstytucją do której zostały wprowadzone poprawki w 1980 r. i prawem prasowym Nr 148 z 1991 r.: „dziennikarze są niezależni oraz wykonując swoje funkcje podlegają wyłącznie prawu”¹⁷. Założenia te istnieją jednak tylko w teorii, wpływ rządu na zawartość merytoryczną gazet był bardzo silny.

Wśród pism rządowych możemy wymienić:

„Al-Ahram”¹⁸,

„Akhbar El Yom”¹⁹,

„Al-Ahram Hebdo”²⁰

„Al Mesryoon”²¹ – dziennik, ukazuje się w Kairze, informuje o najbardziej aktualnych i istotnych wydarzeniach w kraju i zagranicą.

„Al-Messa - Daily News”²² – pismo będące własnością rządu egipskiego. Dostarcza informacji z kraju, zagranicy, dotyczące sportu, kultury, podróży i pogody.

Do tej grupy możemy zaliczyć jeszcze m.in. „El-Gomhuriah”²³ (dziennik, własność rządu egipskiego) i „Haw Al-Mussawar” (tygodnik rządowy)²⁴.

Wśród pism wydawanych przez partie polityczne wyróżniamy²⁵:

1) PARTIĘ NARODOWO-DEMOKRATYCZNĄ (the National Democratic Party), czyli większościowa partia rządząca, która została utworzona w 1978 roku. Jej program zakłada zapewnienie dobrobytu obywatelom oraz zaspokojenie ich aspiracji. Partia wydaje m.in. poniższe tytuły prasowe: „Maj” („Mayo”), „Młodzież Kraju” („Shabab Bilami”) i „Sztandar Islamu” („Al-Lewaa Al Islami”).

Ponadto, partie opozycyjne, wydające pisma pozarządowe publikują również następujące tytuły:

2) SOCJALISTYCZNA PARTIA PRACY (LABOUR SOCIALIST PARTY) - utworzona w 1978 r. Wydaje tygodnik „Lud” („Al-Shaab”). Wierzy w socjalizm i dobrobyt dla wszystkich obywateli i wyraża pogląd, że rządzenie krajem powinno opierać się na fakcie, że naród jest źródłem sprawowania wszelkiej władzy.

3) SOCJALISTYCZNA PARTIA LIBERALNA (UBSAL SOCIALIST PARTY) – utworzona w 1976 r., której organem jest tygodnik „Wolni” („Al-Ahrar”). Program partii

¹⁷ <http://weekly.ahram.org.eg/> [dostęp: 09.04.2011].

¹⁸ <http://weekly.ahram.org.eg/> [dostęp: 09.04.2011].

¹⁹ <http://www.akhbarelyom.org.eg/> [dostęp: 09.04.2011].

²⁰ <http://hebdo.ahram.org.eg/> [dostęp: 09.04.2011].

²¹ <http://www.almesryoon.com/> [dostęp: 09.04.2011].

²² <http://www.almessa.net.eg/> [dostęp: 09.04.2011].

²³ <http://www.algomhuria.net.eg/algomhuria/today/fpage/> [dostęp: 09.04.2011].

²⁴ http://www.egyptgiftshop.com/egyptguide/egyptian_newspapers.html [dostęp: 09.04.2011].

²⁵ <http://www.egipt.amra.pl/amrastruktura.php> i <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo.php?id=4652936> [dostęp: 09.04.2011].

- uznaje islamskie prawo (shariat) za główne źródło konstytucji oraz prawa i uważa, że sektor publiczny powinien być rozwijany i popierany.
- 4) NARODOWO-POSTĘPOWA PARTIA JEDNOŚCI (NATIONAL UNIONIST PROGRESSIVE PARTY) - utworzona w 1976 r., wydaje „Ludność” („Al-Ahall”). Program partii uznaje socjalizm za podstawę systemu społeczno-ekonomicznego. Partia wytyczyła sobie wiele celów i zadań służących do badania faktycznych problemów mas.
  - 5) PARTIA NOWY WAFD (NEW WAFD PARTY) - utworzona w 1983 r., wydaje dziennik „Al-Wafd”.
  - 6) PARTIA AL UMMA (AL-UMMA PARTY) - utworzona w 1984 r., wydaje tygodnik „Naród” („Al-Umma”).

Ostatnią grupę prasową stanowią wydawnictwa niezależne, niezwiązane z rządem lub opozycją. Wśród tytułów możemy wyróżnić:

a) „El Badeel”²⁶ - niezależną gazetę egipską, „Al Masry Al Youm”²⁷, czyli niezależne wiadomości z Egiptu. Jest to dziennik utworzony w 2005 roku, dostarczający newsów, informacji gospodarczych, ekonomicznych, politycznych oraz kulturalnych. Prywatny dziennik „Daily News Egypt” dostarcza wiadomości biznesowych, politycznych, kulturalnych i rozmaitych analiz. Pismo można też kupić w tradycyjnej formie papierowej.

Ad 7 - ze względu na formę dystrybucji:

W Egipcie ukazują się 5 bezpłatnych dzienników, brakuje jednak informacji o tytułach i ich nakładzie²⁸.

Prasa egipska w obliczu rewolucji w 2011 roku

Przed wybuchem rewolucji 25 stycznia 2011 roku większość egipskich gazet stanowiła kanał, przez który prezydent Hosni Mubarak utwierdzał reżim w Egipcie. Funkcjonowało wiele restrykcyjnych przepisów i środków utrudniających pracę dziennikarzy, takich jak: brak swobody dostępu do informacji, a także wymóg uzyskania zgody przez dziennikarzy na pracę nad konkretnym tematem od ministra do spraw mediów²⁹ i jego bezpośrednich przełożonych przed opublikowaniem informacji dziennikarskiej³⁰. Istniał także problem dyskryminacji w opłaceniu dziennikarzy. Przykładem może być redaktor naczelny gazety „Al-Ahram”, który zarabiał zdecydowanie więcej, niż inni dziennikarze pracujący nad tą samą publikacją, gdyż jego zarobki pochodziły nie tylko z tytułu wynagrodzenia i prowizji, ale także ze stawek za publikacje. Po-

²⁶ <http://elbadil.net/>[dostęp: 09.04.2011].

²⁷ <http://www.almasryalyoum.com/en>[dostęp: 08.04.2011].

²⁸ http://www.olechowska.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=144:prasa-dla-mobilnych-o-milionowych-nakladach-prasy-bezpatnej&catid=44:blog&Itemid=90[dostęp: 08.04.2011].

²⁹ <http://www.guardian.co.uk/media/2011/feb/21/egypt-media> [dostęp: 10.04.2011].

³⁰ T. Goban - Klas, *Media i terroryzm*, Kraków, s. 56-57.

wodowało to poważne napięcia między dziennikarzami a szefami działów. Pensja uzależniona była bowiem od lojalności wobec reżimu, a nie umiejętności dziennikarskich lub doświadczenia zawodowego³¹.

Rządy silnej ręki dotyczyły oczywiście wszystkich mediów egipskich, a siła reżimu i dominacja władzy najdobitniej pokazała swój zasięg oddziaływania w przypadku Internetu. Pojęcie prywatności i cenzury w odniesieniu do styczniowych wydarzeń w Egipcie zostało poważnie zachwiane. Było to w momencie, gdy komunikacja sieciowa stała się najpotężniejszym narzędziem w walce przeciwko reżimowi. Władze Egiptu, aby ukrócić te działania, odcięły mieszkańców kraju od możliwości korzystania z usług portali społecznościowych, takich jak: „Facebook” i „Twitter”. W drugiej kolejności, cztery dostawcy usług telekomunikacyjnych, w tym największy Seabone, otrzymali polecenie zablokowania wiadomości tekstowych oraz wiadomości e-mail³².

Społeczeństwo - na wieść o blokadzie dostępu do Sieci - zareagowało błyskawicznie. Na ulice największych miast wyszło ponad kilkadziesiąt tysięcy młodych ludzi. Zainspirowani ostatnimi wydarzeniami, które miały miejsce w Tunezji, postanowili sprzeciwić się ponad trzydziestoletniej dyktaturze 86-letniego Hosni Mubaraka³³. Protestujący oskarżyli prezydenta o doprowadzenie kraju do skrajnej biedy, wyrażali głęboki sprzeciw wobec wysokich cen żywności, niskich zarobków oraz korupcji władzy.

Młodzi ludzie, którzy dotąd utrzymywani byli w rękach silnej władzy i podlegali represjom dali upust swojemu niezadowoleniu wychodząc na ulice Kairu czy Aleksandrii („Gazeta Wyborcza” 2011: 1). Dostęp do Internetu i popularność mediów społecznościowych (podobnie jak to miało miejsce w Tunezji i Iranie) doprowadziły do politycznego powstania, mającego na celu obalenie dyktatora. Nie należy jednak całej zasługi przypisywać wyłącznie tym narzędziom komunikacji. Rewolucja z pewnością wybuchłaby i bez nich. „Twitter” i „Facebook” stały się jedynie katalizatorem, który przyspieszył osiągnięcie apogeum społecznego niezadowolenia. Oprócz wspomnianych mediów społecznościowych, dużą rolę odegrały także tradycyjne środki przekazu informacji jak radio, gazety i telewizja. Jednak ich zasięg był mocno ograniczony z powodu rządowych represji. Egipskie władze starały się uczynić to samo z Internetem, próbując odciąć ludzi do zgromadzonych w nim wiadomości³⁴. Media społecznościowe pozwoliły organizować się na terytorium kraju, podejmować wspólne inicjatywy, które w krótkim czasie stały się częścią globalnej dyskusji na temat przewrotu politycznego.

W początkowej fazie rewolucji media stanęły po stronie Mubaraka: „informowały, jak przerażające konsekwencje spotkają Egipt, jeśli nadal utrzymywać się będą protesty”³⁵. „Al-Ahram” ogłosił 25 stycznia jako dzień „nieuporządkowanego chaosu”. Redakcja podała tak-

³¹ http://www.huffingtonpost.com/mohamed-abdel-dayem/egyptian-journalists-take_b_821073.html[dostęp: 11.04.2011].

³² R. Frister, *Precz z faraonem*, „Polityka” NR?????? 2011, s. 440.

³³ *Egipt ma dość dyktatora*, [w:] „Gazeta Wyborcza”, nr 26, 2011, s. 1.

³⁴ <http://webhosting.pl/Jaka.role.odgrywaja.social.media.w.Egipcie> i <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2011/feb/15/egypt-media-revolution-mubarak>[dostęp: 10.04.2011].

że fałszywą wiadomość, że na Placu Tahrir było tylko kilkadziesiąt protestujących. Międzynarodowe media informowały zaś o setkach tysięcy demonstrantów. Trzecia najbardziej wpływowa gazeta egipska „Al-Jumhira” opublikowała podobną wiadomość, że na Placu Tahrir liczba protestujących nie przekraczała 100 osób i to zarówno w Kairze, Aleksandrii i Suezie. Media informowały również, że: „rewolucjoniści, to anarchiści i wrodzy agenci, którzy potajemnie otrzymywali darmowe posiłki z amerykańskiego fastfoodowego giganta KFC”³⁶.

Wraz z upływem czasu, redakcje przestały obawiać się władzy rządu i zaczęły obiektywnie informować o wydarzeniach w kraju. I tak, na przykład „Al-Akhbar”, która uważana jest za drugą najważniejszą po „Al-Ahram” gazetą rządową, opublikowała zdjęcie płaszcza powieszonoego na Placu Tahrir, który nasiąknięty był krwią rewolucjonisty. Obok widniał napis: „Krew męczenników z dnia 25 stycznia”.

Wielu dziennikarzy i publicystów na znak protestu wyszło też na ulice Kairu dołączając do grona rewolucjonistów³⁷. Dziennikarze – jak informowały media – „byli jednymi z pierwszych na ulicach, którzy oddali krew dla sprawy”³⁸. Redaktorzy stali się też obiektem ataków. Ahmed Mahmoud został postrzelony w głowę przez snajpera, gdy fotografował protesty z balkonu swojego mieszkania, znajdującego się w pobliżu centrum demonstracji kairskiego placu Tahrir³⁹.

Prasa w Egipcie po upadku rządów Hosniego Mubarak

Autorytarny reżim Hosniego Mubarak w Egipcie runął w posiadach⁴⁰. Na naszych oczach masowo protestujący Egipcjanie zmienili bieg historii w swoim kraju. Eslam Ramadan Abdul Ghani w rozmowie przeprowadzonej 01.04.2011 z autorką artykułu wspomina, że: „Życie w Egipcie podczas sprawowania władzy przez prezydenta Mubarak łączyło się z presją i hipokryzją. To było oczywiste dla społeczeństwa. Wielu dziennikarzy obawiało się mówić prawdę ze względu na czekające konsekwencje. Po rewolucji kraj zaczął odzyskiwać wolność i od tego czasu daje nam stopniowo coraz większe poczucie bezpieczeństwa. Jesteśmy świadkami rewolucji młodości, rodzącej się wolności, prawa i sprawiedliwości. Nie chcemy więcej hipokryzji i zdrady i kradzieży. Jestem egipskim obywatelem, i wzywam wszystkich mieszkańców kraju, abyśmy się wspierali w tych zmianach. Egipt to kraj, w którym każdy jest dla siebie bratem i to bez względu na pochodzenie czy wyznawana religię”⁴¹.

Po upadku rządów Hosniego Mubarak nastąpiło wiele zmian, także dotyczących sposobu redagowania i przekazywania treści zamieszczanych w prasie. Daleko od po-

³⁵ <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2011/feb/15/egypt-media-revolution-mubarak>[dostęp: 10.04.2011].

³⁶ <http://www.guardian.co.uk/media/2011/feb/21/egypt-media-revolution> [dostęp: 10.04.2011].

³⁷ <http://www.guardian.co.uk/media/2011/feb/21/egypt-media-revolution> [dostęp: 10.04.2011].

³⁸ <http://www.guardian.co.uk/media/2011/feb/21/egypt-media-revolution> [dostęp: 10.04.2011].

³⁹ <http://www.radiozet.pl/Wiadomosci/Swiat/Egipt-postrzelony-dziennikarz-nie-zyje>[dostęp: 10.04.2011].

⁴⁰ *Koniec Mubarak*, [w:] „Gazeta Wyborcza”, 2011, nr 35, s. 1.

⁴¹ Na podstawie rozmowy przeprowadzonej 01.04.2011 roku z autorem wypowiedzi.

przedniego stanowiska stanęła rządowa gazeta „Al-Ahram” i „potwierdziła solidne podstawy rewolucji”. Mubarak i jego żona (przedstawiana wcześniej jako przewodnicząca niemal każdej organizacji charytatywnej w kraju i zwolenniczka wszystkich grup kobiet) zniknęli z pierwszych stron gazet.

Nagła i uderzająca zmiana polityki redakcyjnej, która niegdyś łączyła się z całkowitą kontrolą wolności słowa, była szokująca dla większości redakcji gazet. Wielu dziennikarzy musiało nagle zmienić swoje stanowisko po ponad 30 latach starannie pielęgnowanego reżimu. Obecnie dąży się do zniesienia Ministerstwa Informacji i kodyfikacji roli Generalnego Urzędu Informacji i Biura Prasowego dla Korespondentów Zagranicznych⁴². Oznacza to, że: „nie będzie więcej dominacji nad mediami i sugestii, że każda innowacja była planowanym spiskiem mającym na celu wprowadzenie w błąd opinii publicznej. Dzięki tym zmianom możemy spodziewać się bardziej demokratycznej prasy, różnorodności poglądów i spadku politycznej dominacji, a co za tym idzie hipokryzji”⁴³.

Po obaleniu reżimu Mubaraka egipskie gazety rządowe stały się odważniejsze i uczciwie zaczęły informować o wydarzeniach w kraju. Warto też dodać, że wiele publikacji w prasie poświęconych jest zmianom, jakie czekają Egipt po ustąpieniu prezydenta. Przykładem może być pismo „Al-Shorouk”, w którym odnajdujemy wypowiedzi znanych, cenionych osób choćby Saad Eddin Ibrahim, profesora socjologii politycznej, Przewodniczącego Rady Powierniczej Ibn Chalduna Centrum Development Studium. Redaktorzy zachęcali także czytelników do rozmów na „Facebooku” i „Twitterze” na temat przyszłości narodu oraz wypełniania ankiet elektronicznych, w których mogli określić swoje stanowisko w istotnych kwestiach związanych z losami państwa. ■

O AUTORZE:

dr Joanna Mikosz - adiunkt w Katedrze Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Łódzkiego. Ma w swoim dorobku wiele publikacji prasowych, naukowych oraz jest autorką książek, „Kulturalne dodatki do prasy dwudziestolecia międzywojennego” (2007), „Dziennik Łódzki” - tradycja i współczesność” (2006), „Z warsztatu przyszłego dziennikarza prasowego”(2008), a także „Ways of Press Promotion (2012). Opublikowała także z dr. Piotrem Fąką trzy książki przeznaczone dla studentów Programu Erasmus: „On Press Journalism and Communication - Selected Issues” (2008), „Media Market In Poland” (2008) oraz “Advertising: Trends and Production” (2010). Interesuje się prasoznawstwem, reklamą niestandardową oraz sposobami promocji prasy.

---

⁴² <http://www.bristolnuij.org.uk/2011/03/16/a-revolution-for-the-egyptian-press/> [dostęp: 10.04.2011].

⁴³ *Koniec Mubaraka*, [w:] „Gazeta Wyborcza”, 2011, nr 35, s. 1.